

Nr 264.

Av herr **Sandström** m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kammarrätten för budgetåret 1942/43, m. m.

Genom proposition nr 289 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag om anslag till kammarrätten för budgetåret 1942/1943.

Kungl. Maj:ts förslag är grundat på ett av beskattningsorganisationssakkunniga avgivet betänkande (S. O. U. 1942: 18) med förslag till omorganisation av kammarrätten. De sakkunniga, vilka hava funnit framställda anmärkningar rörande tidsutdräkten med beskattningsmålens avgörande inom kammarrätten berättigade, hava eftersträvat att åstadkomma ökad snabbhet vid målens avgörande under iakttagande av att rättssäkerheten och den enhetliga rättstillämpningen inom kammarrätten bevarades och i viss mån stärktes. Någon förändring av kammarrättens egenskap av kollegial administrativ domstol skulle dock givetvis icke föranledas därav.

Det uppställda målet hava de sakkunniga velat nå i främsta rummet genom att föreslå upprättande inom kammarrätten av fast organiserade divisioner, inrättande å varje division av en ordförandebefattning med uppgift för befatningens innehavare att leda arbetet å divisionen, inrättande av flera befatningar såsom föredragande utan rösträtt i syfte att främja den viktiga utbildningen av ledamotsaspiranter och rekryteringen till ledamotsbefattningarna inom kammarrätten, m. fl. organisatoriska åtgärder (sid. 3 i propositionen).

De sakkunnigas förslag om kammarrättens organiserande på fasta ordinarie divisioner under ledning av en divisionsordförande är uppgjort efter mönster av hovrätternas organisation. Hitintills har icke i kammarrätten funnits någon divisionsordförande och följaktligen ej heller någon, som i första hand varit ansvarig för de särskilda divisionernas arbete. Enligt de sakkunnigas förslag skall hädanefter kammarrätten indelas i sex divisioner om vardera fem ledamöter, av vilka en i egenskap av divisionsordförande har att leda divisionens arbete. Ordförande å division skall enligt förslaget förordnas av Kungl. Maj:t tillsvidare under högst fem år. Ordföranden, som skall vara ordinarie ledamot av kammarrätten, föreslås skola deltaga i avgörandet av *samtliga* divisionen tilldelade mål men vara befriad från föredragningskyldighet. Han skall deltaga i domstolsarbetet under tjugo timmar i veckan och i avgörandet av alla mål å tremannaavdelning inom divisionen; övriga ledamöter, som själva äro föredragande, hava på grund därav mindre omfattande bisitt-

ningsskyldighet sig ålagd. Ordföranden blir härigenom i tillfälle att alldeles särskilt tillvarata den viktiga uppgiften att vaka över enhetligheten i rättstillämpningen. Han skall vidare enligt de sakkunnigas förslag leda arbetet å divisionen samt tillse, att detsamma bedrives i stadgad ordning och utan onödig tidsutdräkt ävensom att tjänstemännen å divisionen fullgöra sina skyldigheter. Han skall vidare i viss utsträckning kontrollläsa mål och ärenden som å divisionen föredragas av föredragande utan ledamotsställning, justera å divisionen förda protokoll samt föra minnesbok å divisionen, vilken minnesbok bör innehålla icke blott uppgift om de åtgärder, som beslutats i de mål och ärenden, vilka föredragits å divisionen, utan även minnesanteckningar om de mål och ärenden, i vilka kammarrättens beslut anses vara av principiell betydelse eller prejudicerande karaktär. Han skall än vidare besluta om tilldelning av mål till föredragande utan ledamotsställning. Slutligen skall han på referentens föredragning ensam besluta om kommunikation av besvärsmål (se härom närmare sid. 28 i propositionen).

Med hänsyn till de betydelsefulla och viktiga uppgifter, vilka sålunda skulle åvila de nya divisionsordförandena, föreslogo de sakkunniga, att divisionsordförandena skulle erhålla samma arvode som motsvarande befattningshavare inom hovrätterna eller 2,500 kronor för år.

De sakkunnigas här berörda förslag har, i vad angår kammarrättens organisation och ämbetsverkets arbetsformer, vunnit Kungl. Maj:ts fulla gillande.

Däremot har Kungl. Maj:t icke följt de sakkunnigas förslag, i vad angår ersättningen till divisionsordförandena.

I denna fråga hava de hörda myndigheterna gjort följande uttalanden.

Kammarrätten har tillstyrkt de sakkunnigas förslag samt framhållit att vid en eventuell inplacering i lönegrad av dessa tjänster lönegraden B 2 borde ifrågakomma, då lönen i denna lönegrad, 16,000 kronor, motsvarade summan av lönen i högsta löneklassen å I-ort i lönegraden A 30, 13,500 kronor, och det föreslagna arvodet å 2,500 kronor.

Statskontoret har däremot föreslagit, att arvodet bestämmes till högst 500 kronor. Statskontoret har därvid gjort gällande, att därest ordförandena befrias från all föredragningsskyldighet och vidare viss jämkning i deras av de sakkunniga föreslagna skyldighet att besluta kommunikation vidtages, någon ökning av deras arbetsbörda icke skulle inträda. Statskontoret har vidare erinrat om de omständigheter, som på sin tid föranlett fastställandet av arvodesbeloppen till hovrätternas divisionsordförande (sid. 41 i propositionen), och för sin del icke funnit skäl föreligga att i avlöningshänseende jämställa kammarrättens divisionsordförande med hovrätternas.

Allmänna lönenämnden har under återopande av enahanda synpunkter föreslagit, att arvodet fastställes till 1,200 kronor.

Enligt uttalande i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet delar finansministern de sakkunnigas mening, att de kammarrättsråd, vilka förordnas till divisionsordförande, böra erhålla särskild ersättning. I avbidan på resultatet av 1939 års tjänsteförteckningssakkunnigas utredning om byråchefsbefattningarnas lönegradsplacering borde denna lämpligen givas formen av ett vid sidan av kammarrättsrådslönen utgående arvode. Såsom statskontoret och allmänna lönenämnden erinrat hava vissa speciella skäl föranlett fastställandet till nuvarande belopp av arvodet till divisionsordförande i hovrätt. Frågan om divisionsordförandearvodena i kammarrätten torde därför — yttrar finansministern vidare — böra bedömas såsom en fristående fråga och lösas under hänsynstagande till de speciella förhållanden, som efter omorganisationen komma att bli råddande inom kammarrätten. I enlighet med finansministerns tillstyrkan har Kungl. Maj:t föreslagit, att ersättning till ordförandena skall utgå med 1,200 kronor i stället för av de sakkunniga föreslagna 2,500 kronor, vilket sistnämnda belopp, såsom förut erinrats, utgår till divisionsordförande i hovrätt.

Det föreliggande förslaget till omorganisation av kammarrätten synes vara väl ägnat att avhjälpa de brister, som för närvarande vidlåda ämbetsverkets organisation. Den fasta divisionsindelningen med divisionsordförande är härvidlag uppenbarligen den grund, på vilken den planerade omorganisationen är uppbyggd. Det kommer tydligtvis att ställas mycket stora krav på divisionsordförandena. Det är på dessa, som ansvaret främst kommer att vila, att de förväntningar på ökad arbetsintensitet och ökad enhetlighet i rättstillämpningen, som omorganisationen vill tillgodose, verkligen komma att uppfyllas.

Man lär icke, såsom statskontoret gjort, hava anledning betvivla, att en ökning i ordförandenas arbetsbörda kommer att inträda. Under det att av övriga fyra ledamöter å varje division två komma att turvis tjänstgöra å dömande avdelning inom divisionen, blir ordföranden skyldig att närvara vid *alla* sammanträden. Hans tjänstgöring inom domstolen blir alltså *dubbelt så omfattande* som de övriga ledamöternas. Visserligen är han i stället befriad från egen föredragningskyldighet, men det åligger honom att kontrolläsa viss del av den föredragningshandling, som skall fullgöras av icke-ledamöter. Dessa äro mycket ofta unga oerfarna aspiranter, vilkas lämplighet för ledamotskap skall prövas. Den vägledning dessa aspiranter kunna behöva tillkommer det i första hand ordföranden att lämna, liksom han i främsta rummet bär ansvar för ett värdesättande och rättvist bedömande av deras arbete. Därmed sammanknytes ordförandeska-

pet med den utomordentligt viktiga uppgiften att i första hand svara för kammarrättens behöriga rekrytering.

Den omständigheten, att divisionsordförandena enligt förslaget äro frikallade från kontrolläsning av annan föredragning, innebär givetvis icke, att de äro helt frikallade från läsning av akterna i de mål, i vilkas avgörande på föredragning av annan de deltagit. En dylik läsning lär ej sällan påkallas, t. ex. i sådana fall där ordföranden har en från majoritetens avvikande mening eller där föredragningen av någon ung aspirant befunnits bristfällig.

Å varje division komma sannolikt att årligen avgöras närmare 2,000 mål. Det är alltså en mycket betydande arbetsbörda, som kommer att åvila divisionsordföranden, vilken det ju åligger att med oavlåtlig uppmärksamhet åhöra föredragningen av dessa mål och därjämte bevaka, att enhetlighet i rättstillämpningen därvid iakttages.

Även om arvodet till hovrätternas divisionsordförande i viss mån betingats av särskilda av hovrätternas arbets sätt beroende förhållanden, vilka icke förefinnas inom kammarrätten, föreligga å andra sidan inom kammarrätten andra särskilda förhållanden, vilka icke förefinnas inom hovrätterna men som i och för sig mer än väl motivera, att divisionsordförandena inom kammarrätten erhålla samma arvode som divisionsordförandena inom hovrätterna. Främst må erinras om den stora arbetsbörda och det ansvar såsom ledare av divisionens arbete, som åvilar divisionsordförande i kammarrätten därigenom att han under tjugo timmar i veckan skall deltaga i avgörandet av mål och ärenden till ett antal av för år räknat närmare 2,000, med en personlig kontrolläsning av mål i en utsträckning, som torde minst motsvara den som åvilar divisionsordförande i hovrätt. Han skall vidare föra minnesbok över mål av principiell betydelse eller prejudicerande karaktär, en uppgift som är både krävande och betydelsefull. I sitt arbete har han icke den lättnad, som beredes divisionsordförande i hovrätt genom förefintligheten av en vice ordförande. Han skall slutligen besluta kommunikation i besvärsmål i en omfattning, som säkerligen vida överstiger den arbetsbörda som i sådant avseende åvilar en divisionsordförande i hovrätt. Enligt vad vi inhämtat beslöts nämligen efter föredragning å avdelning under år 1941 kommunikation i icke mindre än 599 mål. Det måste verka synnerligen främjande å arbetstakten i fråga om avgjorda mål, om det ålägges ordförande att å icke sammanträdestid besluta om kommunikation, men detta medför tydligtvis att ordföranden ensam får övertaga ett icke ringa antal kommunikationsmål, som förut handlagts å avdelning, med härav för ordföranden följande ökat arbete och ansvar.

Vid bedömande av frågan om divisionsordförandenas i kammarrätten arvoden torde härutöver vissa andra synpunkter böra uppmärksammas.

Enligt vad som upplysts övertaga beskattningsorganisationssakkunniga att i sitt fortsatta arbete med omorganisation av beskattningsnämnderna föreslå åtgärder, som äro ägnade att främja ett fruktbärande utbyte av arbetskrafter mellan kammarrätten och landskontoren. Ett dylikt utbyte skulle säkerligen vara av stort värde, såsom redan länsstyrelseutredningen på sin tid antytt. Ett dylikt utbyte skulle emellertid i hög grad försvåras, därest arbetet inom kammarrätten så lågt värdesattes, att där icke funnes några befattningar, vilka i löneavseende vore likställda med flertalet landskamrerare; därest arvodet till divisionsordförandena i kammarrätten, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, bestämdes till 1,200 kronor, vore ju praktiskt taget uteslutet att till en sådan post kunna förvärva en landskamrerare, av vilka samtliga, utom en, uppbära avlöningsförstärkning med 2,500 kronor för år eller högre belopp (i tre län).

I anslutning till det senast anförda må även påpekas den allvarliga fara för kammarrättens i och för sig besvärliga rekrytering, som måste uppkomma, därest tjänstgöringen i kammarrätten nu skulle genom ordförandearvodets låga belopp direkt rubriceras såsom ur statsförvaltningens synpunkt av mindre vikt och betydelse än tjänstgöringen inom hovrätterna. Förslagets genomförande i nu berörda del måste nämligen utåt och mot de unga jurister, som hava att välja sin levnadsbana, få denna uppenbara innebörd.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 289 med den ändring, att arvodet till divisionsordförande bestämmas till 2,500 kronor samt att i anledning därav del-anslaget till »arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t,» höjes till det av kammarrätten föreslagna beloppet, 22,000 kronor.

Stockholm den 27 maj 1942.

K. G. A. Sandström. *S. Linnér.* *Rickard Sandler.*

Axel Strand. *G. Iwar Anderson.* *Å. Holmbäck.*

Arthur Engberg. *Nils Herlitz.* *Rickard Lindström.*